Sedm kroků k lepší podpoře neformálních pečujících

Neformální pečující představují jeden z hlavních pilířů dlouhodobé péče. Přesto často čelí dlouhodobé fyzické, psychické, časové i ekonomické zátěži, která může vést k omezení či ukončení zaměstnání, poklesu příjmů, sociální izolaci nebo vyhoření. Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR proto představila sedm opatření, jejichž cílem je vytvořit kolem rodin a blízkých dostupnou síť profesionální pomoci, odlehčení, informací a finančních nástrojů. Základním principem navrhovaných změn je sdílená péče, při níž rodinný pečující nezůstává na péči sám.

■ ***Text: Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MSc., MBA,***
prezident APSS ČR

Neformální péče potřebuje systémovou podporu

Neformální péče tvoří v Evropě největší část péče o seniory a osoby se zdravotním postižením. Podle dostupných podkladů se počet neformálních pečujících v Evropě odhaduje na 40–50 milionů osob a hodnota jimi poskytované dlouhodobé péče přibližně na 2,5 % HDP EU.

Rodiny a blízcí jsou jedním z hlavních pilířů dlouhodobé péče nejen v České republice, ale i ve světě. Pro poskytovatele sociálních služeb představují důležité partnery, se kterými péči často sdílejí. Právě proto je nezbytné poskytovat jim podporu, pomoc, poradenství a maximální součinnost.

Cílem veřejné politiky nemá být neformální péči nahrazovat, ale vytvořit kolem ní dostupnou síť profesionální pomoci. Nedostatečná podpora totiž může vést k omezení či ukončení zaměstnání, poklesu příjmů, sociální izolaci, vyčerpání nebo syndromu vyhoření. Je proto třeba přejít od jednotlivých opatření k ucelenému systému podpory, který propojí rodinu, sociální služby, obce, zdravotnictví a veřejnou správu.

Základním principem má být sdílená péče. Profesionální služby by měly vstupovat do domácnosti podle skutečných potřeb člověka a jeho rodiny a umožnit mu co nejdéle bezpečně a důstojně žít ve vlastním přirozeném prostředí.

1. Dostupné terénní a ambulantní služby – základ sdílené péče

Prvním opatřením je výrazné posílení kapacit pečovatelské služby, osobní asistence, denních stacionářů a dalších komunitních sociálních služeb. Neformální a profesionální péče se nemají stavět proti sobě, ale vzájemně se doplňovat.

Rodina musí mít možnost předat část péče profesionálům, a to pravidelně i podle

aktuální potřeby, aniž by tím ztratila možnost pečovat o blízkého doma.

Návrh proto počítá s rozšířením místní dostupnosti terénních a ambulantních služeb, podporou multidisciplinárních a komunitních týmů a vytvořením podmínek pro flexibilní kombinování profesionální a rodinné péče.

2. Odlehčovací služby jako skutečný nárok na odpočinek

Odlehčovací (respitní) služby mají být samostatným a výrazně posíleným pilířem podpory neformálních pečujících. Jejich smyslem je na předem vymezenou dobu převzít péči, aby si pečující mohl odpočinout, vyřídit osobní záležitosti, věnovat se rodině, absolvovat léčbu nebo dovolenou a znovu nabrat síly.

Odlehčení je důležitým nástrojem prevence vyhoření a předčasného ukončení domácí péče.

K tomu je nezbytné zajistit dostatečnou kapacitu terénních, ambulantních, zejména však pobytových forem sociálních služeb. Návrh dále předpokládá možnost plánovaného i krátkodobého krizového využití odlehčovacích služeb a provázání nároku na odlehčení se systémem doprovázení.

3. Doprovázení neformálních pečujících

Třetím opatřením je zavedení systému pravidelného doprovázení pečujících o osoby s vysokou mírou závislosti, zejména ve III. a IV. stupni příspěvku na péči. Návrh se částečně inspiruje systémem doprovázení pěstounských rodin.

Pečující by si mohl zvolit doprovázející organizaci, například pečovatelskou službu, osobní asistenci, denní stacionář, odlehčovací službu nebo jinou sociální službu.

Klíčový pracovník by rodinu pravidelně navštěvoval přímo doma, pomáhal řešit konkrétní situace, poskytoval poradenství a praktický nácvik a včas zachytil přetížení či riziko selhání péče.

Součástí systému má být nárok na pravidelnou osobní návštěvu profesionála, praktické zaučení, vzdělávání, poradenství a případně supervize. Role doprovázející organizace přitom má být podpůrná, nikoli primárně kontrolní.

4. Jedno místo pro informace a koordinátor péče

Pečující často vstupuje do systému ve chvíli, kdy rodina řeší náhlé zhoršení zdravotního stavu a neví, na koho se obrátit. Potřebuje proto jednoduché, srozumitelné a místně dostupné informace.

Součástí systému podpory by měla být kontaktní centra či tzv. care pointy a koordinátoři péče (case manageři). Ti by rodinu provedli možnostmi v sociální, zdravotní, finanční i pracovněprávní oblasti a pomohli jí sestavit konkrétní plán podpory.

Návrh předpokládá vytvoření jednotného a přehledného informačního rozcestníku, zajištění místně dostupného poradenství pro pečující a působení koordinátora, který propojí rodinu s potřebnými službami a institucemi.

5. Individuální účty a rozpočty místo příliš univerzální podpory

Český systém by měl otevřít odbornou debatu o zavedení individuálních účtů či osobních rozpočtů. Současná podpora je do značné míry univerzální, přestože skutečné potřeby jednotlivých lidí a jejich rodin se výrazně liší.

Navrhovaná finanční podpora by nahradila současný systém příspěvků na péči.

Měla by být více individualizována podle reálného rozsahu a struktury potřeb, pravidelně vyhodnocována a umožňovat kombinaci formální a neformální péče.

Podpora by se stanovovala na základě individuálního posouzení potřeb a umožňovala flexibilní čerpání prostředků na různé formy pomoci a péče. Osobní rozpočet by měl být propojen s koordinátorem péče a jednoduchým systémem kontroly účelnosti jeho využití.

6. Ochrana příjmu, práce a sociálního postavení pečujících

Péče o blízkého nesmí automaticky znamenat dlouhodobý odchod z pracovního trhu a pokles životní úrovně. Stát by měl hledat kombinaci pracovněprávních a finančních nástrojů, které umožní sladit péči se zaměstnáním a současně zohlední situace, kdy intenzivní péče výkon práce fakticky znemožňuje.

Jedním z navrhovaných opatření je zvážit garanci návratu k poslednímu zaměstnavateli po definovanou dobu péče a otevřít k tomuto návrhu debatu se zástupci zaměstnavatelů. Dalším směrem je podpora flexibilních pracovních režimů a možnosti nákupu komunitních sociálních služeb v rámci zaměstnaneckých benefitů. Návrh rovněž počítá s odborným posouzením formy odměny či finančního zabezpečení osob poskytujících trvalou intenzivní péči.

Samostatnou oblastí je podpora nově vzniklých sociálních benefitů. Je třeba zvýšit povědomí o této možnosti, podpořit zájem zaměstnavatelů a poskytovatelů sociálních služeb a podpořit využívání sociálních benefitů od 1. ledna 2027.

7. Digitální a chytrá řešení jako další pomocná ruka

Digitalizace má pečujícím zjednodušovat život, nikoli přidávat další administrativu. Telecare, telemedicína, tísňová péče, chytré senzory, vzdálené monitorování a systémy využívající umělou inteligenci mohou včas upozornit na pád, neobvyklé chování či jinou rizikovou situaci.

Tyto technologie mohou pečujícím poskytnout větší jistotu, že nemusí být u blízkého nepřetržitě. Jejich využívání však musí být dobrovolné, bezpečné, srozumitelné a dostupné i lidem s nižší digitální gramotností. Návrh proto doporučuje podporovat ověřené telecare a monitorovací technologie v domácnostech, propojovat digitální řešení s profesionálními službami a krizovou reakcí a zajistit ochranu soukromí, bezpečnost dat a lidský dohled.

Neformální pečující nesmí zůstat sami

Česká republika bude s postupujícím stárnutím populace potřebovat stále více profesionální i neformální péče. Rodinnou solidaritu však nelze považovat za bezplatný a nevyčerpatelný zdroj.

Pokud mají lidé pečovat o své blízké doma, potřebují dostupnou profesionální pomoc, možnost odpočinku, člověka, na kterého se mohou obrátit, individualizovanou finanční podporu i moderní technologie.

Smyslem sedmi bodů APSS ČR není vytvářet nový paralelní systém, ale lépe propojit to, co již existuje, doplnit chybějící články a vystavět podporu kolem konkrétního člověka a jeho rodiny.

Neformální pečující mají být respektovanými partnery systému dlouhodobé péče, nikoli jeho neviditelnou a samozřejmou náhradou.

INZERCE

Seznamte se s digitálním srdcem domova

Dotykový panel ÁMOS vision spojuje komunikaci domova, fotky, prevenci a aktivizaci na jednom místě. **Bezpečně. Přehledně. Každý den.**

Jak získat bonus 50 000 Kč na dotykový panel ÁMOS pro váš domov?

1. Jděte na amosvision.cz
2. V menu klikněte na „Mám zájem“
3. Vyplňte krátký dotazník a v posledním kroku zadejte do pole pro slevový kód: **BONUS50SS**
4. Hotovo! Bonus 50 000 Kč máte zajištěný. Brzy se vám ozveme s konkrétní nabídkou

i Bonus platí do konce roku 2026. Využijte na pořízení ÁMOSky letošní rozpočet